תורה אור

אלא בראש השנה וביובלות ובשעת מלחמה: על הראשונה הוא אומר מי שענה את אברהם כו': תנא יש מחליפין צעקה לאליהו ותפלה לשמואל בשלמא גבי שמואל כתיב ביה 'תפלה' וכתיב ביה 'צעקה' אלא גבי אליהו תפלה כתיב, צעקה לא כתיב? "ענני ה' ענני" לשון צעקה היא: על הששית הוא אומר מי שענה את יונה כו' על השביעית הוא אומר מי שענה את דוד כו': מכדי יונה בתר דוד ושלמה הוה מאי טעמא מקדים ליה ברישא? משום דבעי למיחתם "מרחם על הארץ" תנא משום סומכוס אמרו ברוך משפיל הרמים: שלש תעניות הראשונות אנשי משמר מתענין ולא משלימין כו': תנו רבנן מפני מה אמרו אנשי משמר מותרין לשתות יין בלילות אבל לא בימים? שמא תכבד העבודה על אנשי בית אב ויבואו ויסייעו להם, מפני מה אמרו אנשי בית אב לא ביום ולא בלילה? מפני שהן עסוקין תמיד בעבודה מכאן אמרו כל כהן המכיר משמרתו ומשמרת בית אב שלו ויודע שבתי אבותיו קבועין שם אסור לשתות יין כל אותו היום המכיר משמרתו ואין מכיר משמרת בית אב שלו ויודע שבתי אבותיו קבועין שם אסור לשתות יין כל אותה שבת אינו מכיר משמרתו ומשמרת בית אב שלו ויודע שבתי אבותיו קבועין שם אסור לשתות יין כל השנה רבי אומר אומר אני אסור לשתות יין לעולם אבל מה אעשה שתקנתו קלקלתו אמר אביי כמאן שתו האידנא כהני חמרא? כרבי: אנשי משמר ואנשי מעמד אסורים לספר ולכבס ובחמישי מותרין מפני כבוד השבת: מאי טעמא? אמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן כדי שלא יכנסו למשמרתם כשהן מנוולין ת"ר מלך מסתפר בכל יום כהן גדול מערב שבת לערב שבת כהן הדיוט אחת לשלשים יום מלך מסתפר בכל יום, מ"ט? אמר רבי אבא בר זבדא אמר קרא "מלך ביפיו תחזינה עיניך" כהן גדול מע"ש לערב שבת, מ"ט? אמר רב שמואל בר יצחק הואיל ומשמרות מתחדשות. כהן הדיוט אחת לשלשים יום מנלן? אתיא 'פרע-פרע' מנזיר: כתיב הכא "וראשם לא יגלחו ופרע לא ישלחו" וכתיב התם "קדוש יהיה גדל פרע שער ראשו" מה להלן שלשים אף כאן שלשים, ונזיר גופיה מנלן? אמר רב מתנה *סתם נזירות שלשים יום, מנלן? אמר קרא "יהיה" בגימטריא תלתין הוי, א"ל רב פפא לאביי ודילמא ה"ק רחמנא לא לירבו כלל? אמר ליה אי הוה כתב 'לא ישלחו פרע' כדקאמרת השתא דכתיב "ופרע לא ישלחו" פרע ליהוי שלוחי הוא דלא לישלחו, אי הכי אפילו האידנא נמי? דומיא דשתויי יין מה שתויי יין בזמן ביאה הוא דאסור שלא בזמן ביאה שרי אף הכא נמי והתניא רבי אומר אומר אני כהנים אסורין לשתות יין לעולם אבל מה אעשה שתקנתו קלקלתו ואמר אביי כמאן שתו האידנא כהני חמרא כרבי

מ"א יח
ישעיה לג
יחזקאל מד
במדבר ו

אלא בראש השנה · כדאמרינן בר"ה (דף טז.) אמרו לפני מלכיות וזכרונות וכו': **וביובל** · ביום הכפורים של יובל כדתנן התם (דף ט:) שוה היובל לר"ה לתקיעה ולברכות כו': **ובשעת מלחמה** · דכתיב (במדבר י) וכי תבאו מלחמה בארצכם על הצר הצורר אתכם וגו' ולא ידעינן מנא איתפרים דאומר ברכות ופסוקי מלכיות זכרונות ושופרות בשעת מלחמה: **צעקה לאליהו** · על מי שענה את אליהו חותם "שומע צעקה" ובשמואל "שומע תפלה" דכתיב ביה תפלה (שמואל א ז) קבצו את כל ישראל המצפתה ואתפלל בעדכם: **צעקה** · דכתיב (שם טו) "ויחר לשמואל ויזעק אל ה' כל הלילה" והיכא למימר במצפה הוה ההיא צעקה דבתר פרשת 'יקבצו כל ישראל המצפתה' כתיב בפרשת "נחמתי כי המלכתי את שאול וגו' כך שמעתי: **גבי אליהו** · במעשה דהר הכרמל כתיב תפלה דכתיב "ענני ה' ענני" דמשמע לשון בקשה ותפלה ולא לשון צעקה ומשני "ענני ה' ענני" לשון צעקה הוא כך שמעתי: **יונה בתר דוד ושלמה** · דהוה בימי אמציהו בסדר עולם: **דבעי למחתם** · בסוף כל ברכות ברוך מרחם על הארץ ולהכי בעי באותה חתימה דוד ושלמה שהן התפללו על ארץ ישראל (א) (כך שמעתי) אי נמי משום דאינהו תקון בית המקדש דהוא עיקר הארץ כך שמעתי: **ברוך משפיל הרמים** · היו אומרים במקום 'ברוך מרחם' שהכניעם במטר ששבו בתשובה: **מכאן אמרו** · מדקתני הכא דאפילו אנשי משמר שלא היו עובדין באותו היום כלל אפילו הכי אסורין לשתות יין: **כהן** · בזמן הזה: **המכיר משמרתו** · היודע מאיזו משמרת הוא מיהויריב או מידעיה או אחת מכ"ד משמרות שיודע שמות אבותיו ואבות אבותיו עד יהויריב ויודע איזה יום ואיזה שבת היו עובדים: **קבועין** · שיודע ודאי שבית אב שלו עובד במקדש לפי שהרבה היו מבני אבות הכהנים שלא הוקבעו שוב אמר לי רבי קבועין שלא נתחלל בית אב שלו להיות מגואל מן הכהונה ויודע שראוי בית אב שלו לעבוד: **אסור לשתות יין כל אותו היום** · [א] ותו לא שמא יבנה בית המקדש ותכבד העבודה ויהיה זה צריך לעבוד: **מכיר משמרתו** · שיודע איזה שבת בשנה עובדין: **ואינו יודע מאיזו בית אב** · דעכשיו אינו מכיר באיזה יום בשבת עובדין ויודע שבתי אבותיו קבועין, אסור כל אותה שבת מספיקא, בכולהו גרסינן "וידע שבתי אבותיו קבועין הן" דאם אינו יודע שבתי אבותיו קבועין לעבוד מותר הוא לשתות יין כל השנה ולא חיישינן שמא יבנה ושמא בית אב שלו יעבדו היום: **רבי אומר אומר אני כהן אסור כו'** · כלומר אי חיישינן לשמא יבנה יהא אסור לעולם דאפי' המכיר משמרתו ומשמרת בית אבותיו דחיישינן שמא ישתנה סדר משמרות ושמא יעבדו כולם לחנוכת הבית בבת אחת ונמצא זה צריך לעבוד אבל מה אעשה (ב) שתקנתו קלקלתו דהוי כמה שנים שלא חזרה בירה וקלקלה זו תקנתו לשתות יין בהדיא ולשמא יבנה לא חיישינן: **כשהן מנוולין** · שלא יהו סומכין על יום אחד מימי שבת ואין מסתפרין בשבת שעברה: **מספר בכל יום** · מצוה: **מערב שבת לערב שבת** · ולא ישהה מלגלח יותר: **ומשמרות מתחדשות** · בכל שבת ושבת ומשמרה שלא ראתהו עד עכשיו ובאה לראותו הדבר נאה שתראהו ביופיו: **לא לירבו כלל** · [ג] אלא יסתפרו בכל יום דהכי משמע ופרע דהיינו שלשים לא ישלחו אלא יגלחו: **שלוחי לא משלחי** · הכי משמע פרע שגדלו אינן רשאין לגדל עוד: **אי הכי** · כיון דמקרא מפקת לה האידנא נמי לא לישלחו ומשני כיון דומיא דיין דכתיב בסמוך להאי ופרע לא ישלחו ויין לא ישתו כל כהן: **מה יין בזמן ביאה הוא דאסור** · דכתיב (יחזקאל מד) בבואם אל החצר וגו' בזמן שבית המקדש קיים שבאין שם לעבוד: **שלא בזמן ביאה** · כגון האידנא שהבית חרב ולא זמן ביאה היא: **והתניא רבי אומר אומר אני כו' ואמר אביי כו'** . מכלל דרבנן אסרי דחיישינן לשמא יבנה ומאי נמי מייתי רישא דברייתא מפני מה אמרו אנשי משמר כו' ואייתי סיפא בלשון קצרה ודייק מינה מכלל דרבנן אסרי:

ויודע שבתי אבותיו קבועין שם אסור לשתות יין וכו' · פירוש אסור לשתות יין חוץ לסעודתו אבל בסעודתו מותר דיין שבתוך הסעודה אינו משכר:

ובחמישי מותרין מפני כבוד השבת מאי טעמא · פי' מאי טעמא אין הכהנים מותרין להסתפר אלא דווקא בחמישי בשבת כדי שלא יכנסו למשמר כשהן מנוולין פי' ולא ימתינו עד יום אחד מימי השבוע הבא ויסתפרו קודם שיכנסו למשמרת דאם לא יסתפרו קודם יהיו אסורין כל השבוע הבא עד יום החמישי ומתוך זה שאסרו לספר כל השבוע הבא יסתפרו קודם שיכנסו למשמרתם ולא יהיו מנוולים:

כהן גדול מסתפר מע"ש לערב שבת וכהן הדיוט אחד לשלשים יום · פירוש שאינו יכול להשהות יותר והאי דקאמר בסמוך השתא דכתיב פרע לא ישלחו פרע ליהוי פי' פרע ליהוי עד שלשים יום אם ירצה:

לא לירבו כלל · פירוש ואפילו עד ל' יום וקשה דאם כן ג"ש דפרע למה לי (ג) וי"ל דשמא ר"ל לא לירבו עד ל' יום אלא יגלח בכ"ט:

שלוחי לא משלחו · יותר משלשים יום: מכלל

כב א מיי' פ"א מהל' ביאת מקדש הלכה ב סמג עשין קעו:

כג ב ג ד מיי' שם הלכה ז ·

כד ה מיי' שם הלכה יב ופ"ו מהלכות כלי המקדש הלכה יא:

כה ו מיי' פ"ב מהלכות מלכים הלכה ה:

כו ז מיי' פ"ה מהלכות כלי המקדש הל' ו:

כז ח מיי' פ"א מהלכות ביאת מקדש הלכה יא סמג עשין קעב:

כח ט מיי' פ"ג מהל' נזירות הלכה א ופ"א מהלכות ביאת מקדש הלכה יא סמג עשין רכ:

כט י מיי' פ"א מהלכות ביאת מקדש הל' י:

[צ"ל ויזעק שמואל אל ה' בעד ישראל]

סנהדרין כב:

[מו"ק יד.]

סנהדרין כב: [כל הסוגיא עד סופו וע"ש כמה וכמה שינוים]

נזיר ה. נט. סנהדרין שם ע"ש מו"ק יט:

סנהדרין שם

◆◆◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה דבעי למחתם כו' על א"י (כך שמעתי) תא"מ וכ"ב נ"ל דזה טעות: (ב) ד"ה רבי אומר כו' אבל מה אעשה שתקנתו קלקלתן דהוי כמה שנים שלא חזרה עבודה וקלקלה זו תקנתן: (ג) תוס' ד"ה לא כו' וי"ל · נ"ב לפי זה לא גרס מלת כלל:

◆◆◆

הגהות מהר"ב רנשבורג

[א] רש"י ד"ה אסור לשתות יין וכו' ותו לא שמא וכו'. נ"ב פי' תו לא אסור משום שמא יבנה וכו' ותכבד עבודה דכולי האי לא גזרינן כמ"ש רש"י בד"ה ואינו יודע וכו' ולא חיישינן וכו' עכ"ל ולפיכך אסור רק אותו יום לחוד ולק"מ קושית מהרש"א ודו"ק · שוב ראיתי כן בש"י: [ג] שם ד"ה לא לירבו כלל אלא יסתפרו בכל יום · נ"ב נ"ע דלפ"ז מה יענה לקושי' התוס' ד"ה לא לירבו וביותר יפלא דסוף לשון רש"י הוא כמעט כתירוץ התוספות ונמצאו דברי רש"י סותרים תוך כדי דיבור:

רבינו חננאל

כו' · על הששית מי שענה את יונה במעי הדגה על השביעית מי שענה את דוד ושלמה בנו בירושלים תנא יש שמחליפין צעקה לאליהו וחותמין בברכה החמישית ברוך שומע צעקה ובברכה רביעית שהיא מי שענה את שמואל חותמים ברוך שומע תפלה · ואסיקנא ענני ה' ענני דכתיב ביה באליהו לשון צעקה הוא · ואמאי חתים לדוד ושלמה בנו בסוף והלא אינהו קדימי ליונה משום דבעי למחתם ברוך מרחם על הארץ תנא סומכוס אומר בשביעית הוא אומר ברוך משפיל רמים: מתני' שלש תעניות הראשונות אנשי משמר כו' פי' הכהנים היו חלוקים כ"ד חלקים משמש שבוע ומתחלף יוצא זה נכנס אחר ואותו החלק המשמש שבוע נקרא משמר וכל המשמר היו חלוקין ז' חלקים כל אחד משמש יומו ויצא ונכנס אחר משמש למחר ונקרא חלק שהוא אחד משבעה במשמר בית אב · וכן הוא מפורש בתוספתא (דמכילתין) משמר שיש בו ד' בתי אבות או ז' בתי אבות או ח' או ט' משמר שיש בו ד' בתי אבות ג' מהן מקריבין כל אחד ב' ימים והרביעי מקריב יום אחד ומשמר שיש בו ח' בתי אבות כו' · משמר שיש בו ז' בתי אבות כל אחד משמר יומו והן כל אחד ואחד ועל זה הסדר שנו בחיצונה אנשי משמר מותרין לשתות יין בלילות אבל לא בימים שמא יודמנו אותו היום זבחים הרבה ותכבד העבודה על אנשי (בתי דין) בית אב ויסייעו אותן אבל אנשי בית אב אסורין לשתות יין בין ביום בין בלילה מפני שהן תדירין בעבודה ויש באלו כ"ד משמרות שהפילו גורלות מי שעלה גורלו ביום ראשון *)נקבע במשמרתו לחיות הוא משמש ביום ראשון לעולם ומי שנקבע ביום שני כמותו כגון שהיא משמרת יהויריב בתחלת ניסן בית אב פלוני באחד בשבת. בית אב פלוני בשני בשבת. וכן כולן לפיכך אמרו [המכיר] משמרתו באיזה הדש ובאיזה שבוע זמנו ובית אב שלו באיזה היום מן השבוע זמנו והוא מן הקבועים לעולם אסורין לשתות יין בו ביום מ"ט אמרינן שמא יבנה הבית ויהיה שתוי ואינו יכול לשמש בו ביום ומי שאינו מכיר בית אב שלו אבל מכיר באיזה שבוע זמן משמרתו אסור לשתות יין כל אותו שבוע ומי שאינו מכיר [לא] זה ולא זה אבל יודע שבתי אבותיו קבועין בעבודה אסור לשתות יין לעולם דבכל יום חיישינן שמא יומו הוא ר' אומר אומר אני כגון זה אסור לשתות יין לעולם **) אסור דרבנן וכדאמרין (אצל) [אבל] תקנתו קלקלתו וזה השמועה כולה בסנהדרין בסוף פ' כ"ג פי' כיון שנתקלקלה בבית אב שלו הותר שאפילו אם יבנה הבית אינו משמש עד שישב ב"ד של כהונה ויקבעוהו באיזה יום ישמש לפיכך עכשיו מותר וכן כל כהן שאינו בר עבודה ביום ידוע מותר ועל זה אמר אביי כמאן שתי האידנא כהני חמרא כרבי מכלל רבנן סברי

*) נראה דצ"ל ונקבע במשמרתו להיות כן הוא משמש וכו'. **) נראה דצ"ל וכדאמרו רבנן אבל תקנתו כו'.

רבינו גרשום

בכולן אומר העניה ואח"כ אומר הברכה כדאמר' לעיל: אנשי משמר מתענין ולא משלימין מתענין הואיל ואין עצמן עוסקין בקרבנות ולא משלימין דכיון דמשמר שלהן עוסקין בקרבן היום יו"ט הוא להם לפיכך אין משלימין: אנשי בית אב שמקריבין קרבן היום לא היו מתענין כלל הואיל ועוסקין בקרבן: שלש שניות. שכבר תקפה הגזירה: אנשי משמר מותרין לשתות יין בלילות הואיל ואין עוסקין בקרבן היום: אנשי בית אב שעובדין היום לא ביום ולא בלילה הואיל דבלילות מקריבין נמי אברים ופדרים שלא נתעכלו מבערב: כל כהן שמכיר משמרתו ויודע מאיזה משמרת הוא ומשמרת בית אב שלו שיודע באיזה בית אב הוא ויודע שבתי אבותיו קבועין שיודעין באיזה יום עובדין בית אב שלו: אסור לשתות יין כל אותו היום אע"פ שאינו בירושלים אלא הואיל ויודע שהיום עובדין בית אב שלו ואסורין ביין הוא נמי אסור: מכיר משמרתו שיודע מאיזה משמרת הוא ואינו מכיר משמרת בית אב שלו שאינו יודע מאיזה בית אב הוא: ויודע שבתי אבותיו קבועין שיודע שמשמרה שלו קבועין ועובדין בשבת [זו] אבל אינו יודע באיזה יום עובד בית אב שלו אסור לשתות יין כל השבת דשמא היום עובד בית אב שלו: ויודע שבתי אבותיו קבועין שיודע שבית אב שלו עובדין יום אחד בשנה שהרי כהנים הן *)ובית המקדש קיים רבי אומר אומר אני אם היה כהן בזמן ביהמ"ק קיים שאין מכיר משמרתו ומשמרת בית אב שלו היה אסור לשתות יין לעולם אבל מה אעשה שתקנתו קלקלתו כלומר חרבן ביהמ"ק שהיא קלקלתם תקנתם לשתות יין כרבי דאמר שתקנתו קלקלתו אבל חכמים אומרים אין מותרין לעולם כדי שלא יכנסו למשמרתם כשהן מנוולין שכשיודעין שאין יכולין לספר ולכבס במשמרתן מספרין ומכבסין קודם שיכנסו למשמרתם

*) והיו עובדין עבודה בזמן שבהמ"ק היה קיים כצ"ל.

נושא
מח' תנאים מהו סיום הברכות של אליהו ושמואל

נושא
הסבר למה הקדימו הברכה של יונה לשל דוד ושלמה למרות שדוד היה לפניו בהסטוריא

נושא
• הגבלת יין לאנשי משמר ובתי אב בזמן בית המקדש
• כהנים ושתיית יין בזמן הזה - מח' תנאים

מבנה
△ שמכיר
= משמרתו...

נושא
תספורת - וכל כמה זמן
• כהנים
• מלכים

נושא
בזמן הזה האם יש צורך לכהנים להסתפר כל שלושים יום